

N:o 17.

Ank. till Riksd. kansli den 14 febr. 1890, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående befrielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden. (I. A.)

Med anledning af vid sistlidet års riksdag väckt fråga om, att, i den mån behörig och nödig utredning öfver hvarje skilnadsarrende blefve verkstald, sådana, som tillkommit utan att arrendatorerne för vanhäfd måst afträda arrendena, måtte afskrifvas, aflät Riksdagen den 13 maj 1889 skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, och anförde deri, att, hvad beträffade de skilnadsarrenden, hvilka skulle utgöras på grund af förverkande af sådana arrendekontrakt, som upprättats efter 1884 års början, Riksdagen ansett någon eftergift icke böra ifrågakomma. Hvad åter anginge de skilnadsarrenden, hvilka skulle utgöras för arrendetiden före den 14 mars 1889 och hvilka icke borde erläggas på grund af förverkade arrendekontrakt, som upprättats efter 1884 års början, hade Riksdagen visserligen icke förbisett den fara, som låge deri, att genom efterskänkande af de s. k. skilnadsarrendena den missuppfattningen till äfventyrs skulle kunna göra sig gällande, att fullgörande af arrendekontrakt om statens egendom kunde åsidosättas med mindre verkande påföljder, än då fråga vore om dylika aftal enskilde personer emellan. Då likväl en eftergift af sådana skilnadsarrenden, som sist omförmälts, kunde anses stå i nära öfverensstämmelse med de åtgärder, som under

de senaste åren vidtagits för att mildra kronoarrendatorernes, af de för landtbruket sällsynt ogynsamma konjunkturena förorsakade tryckta ställning och för öfrigt afsåge ett efterskänkande för en gång af fordringar, hvilkas bibehållande vid laga kraft föranledde kostnader och för hvilkas indrivande i allmänhet sannolikt ringa utsigt förefunnes, samt till följd häraf en dylik eftergift icke borde kunna för framtiden alstra anspråk på vidare eftergifter af enahanda slag eller gifva grundad anledning till en sådan missuppfattning, som förut antydts, hade Riksdagen velat ifrågasätta, huruvida icke eftergift i dessa skilnadsarrenden kunde medgifvas, för så vidt icke kontraktets förverkande föranledts af vanhäfd, och i öfrigt med de undantag i afseende å vissa arrenden, som föreskrifvits vid de under de två senaste åren medgifna eftergifterna i arrendeafgifternas utgörande och i fråga om rätten till arrendenas uppsägning.

Då emellertid Riksdagen ansett, att före denna frågas slutliga afgörande närmare utredning erfordrades för fullständigare bedömande ej allenast af den förlust, staten genom berörda eftergift komme att vidkännas, utan äfven af de öfriga omständigheter, som på frågans afgörande kunde inverka, anhöll Riksdagen, att Kongl. Maj:t efter utredning i afseende å den eftergift, som skäligen kunde medgifvas de arrendatorer, hvilka, på grund af före 1884 års början ingångna, af annan orsak än vanhäfd förverkade kontrakt, vore skyldige att för arrendetiden intill den 14 mars 1889 erlægga s. k. skilnadsarrenden, täcktes till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill omständigheterna befunnes föranleda.

På grund af Riksdagens berörda skrifvelse hafva, enligt hvad af det vid Kongl. Maj:ts ofvanberörda proposition (n:o 9) af den 13 december 1889 fogade statsrådsprotokoll öfver finansärenden inhemtas, statskontoret och domänstyrelsen undfått befallning att afgifva gemensamt utlåtande i ämnet; och hafva dessa embetsverk vid sitt den 18 november sistlidet år afgifna utlåtande fogat infortrade yttranden från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län.

Af de utaf Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifna yttranden hade framgått, att inom Blekinge, Hallands, Gefleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län några skilnadsarrenden af ifrågavarande beskaffenhet icke funnes att erlægga.

Enligt de från öfriga län inkomna utredningar uppginge de der balanserade skilnadsarrenden af förenämnda beskaffenhet för tiden till den 14 mars 1889 till ett belopp af 621,033 kronor 26 öre, fördeladt på de olika länen som följer:

Stockholms	län	kronor	200: —
Upsala	»	»	16,412: 23
Södermanlands	»	»	2,958: 60
Östergötlands	»	»	157,137: 36
Gotlands	»	»	538: 43
Kalmar	»	»	16,465: 04
Jönköpings	»	»	55,505: 05
Kronobergs	»	»	15,959: 82
Kristianstads	»	»	30,727: 03
Malmöhus	»	»	81,336: 35
Göteborgs och Bohus	»	»	66,132: 81
Elfsborgs	»	»	13,426: 26
Skaraborgs	»	»	68,801: 69
Örebro	»	»	40,602: 12
Vermlands	»	»	3,453: 51
Vestmanlands	»	»	40,673: 81
Kopparbergs	»	»	5,619: 60
Jemtlands	»	»	5,083: 55
Summa kronor				621,033: 26.

Enligt hvad länsstyrelserna intygat, vore den allra största delen af dessa fordringsbelopp att anse såsom alldeles värdelös, men för ett fåtal arrenden hade någon, dock i allmänhet ringa, afbetalning genom utdelning ur konkurser antagits kunna kronan tillflyta; och upplystes i detta hänseende:

att inom Upsala län ett skilnadsarrende till belopp af 90 kronor torde kunna inflyta,

att i Östergötlands län förefunnes någon utsigt att delvis utfå tre arrenden, uppgående till respektive 2,369 kronor 68 öre, 1,249 kronor och 810 kronor,

att inom Kalmar län någon utdelning möjligen kunde utgå för två arrenden å respektive 3,645 kronor och 355 kronor,

att för skilnadsarrenden för åren 1885—1888 för en egendom i Kristianstads län å sammanlagdt 12,484 kronor någon obetydlig utdelning ur arrendatorns konkurs kunde vara att förvänta, hvarjemte ett arrende i samma län å 266 kronor torde framdeles kunna uttagas,

att i Malmöhus län någon utdelning kunde komma att utgå för två arrenden, uppgående, det ena till 756 kronor 35 öre och det andra till 450 kronor,

att för ett arrende i Göteborgs och Bohus län å 1,394 kronor 90 öre någon möjlighet finnes att utfå beloppet,

att en ringa del torde kunna utgå af ett arrende i Skaraborgs län å 990 kronor,

att för två arrenden i Örebro län å respektive 1,142 kronor 12 öre och 415 kronor »ringa» utsigt finnes att bekomma kronans fordran, samt

att för ett arrende i Vestmanlands län å 700 kronor anledning finnes att genom utdelning ur konkurser kronans fordran kunde utfås.

Uti sina afgifna yttranden hade länsstyrelserna i Stockholms, Upsala, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Elfsborgs, Skaraborgs, Örebro, Vermlands, Vestmanlands, Kopparbergs och Jemtlands län tillstyrkt, att kronans fordringar uti ifrågavarande hänseende måtte eftergifvas och beloppen uti räkenskaperna afskrifvas, dock, hvad Kristianstads, Malmöhus och Vestmanlands län beträffade, med undantag af förenämnda, i dessa län förekommande fordringar, hvarå afbetalning kunde vara att förvänta. Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands, Östergötlands samt Göteborgs och Bohus län hade tillstyrkt afskrifning under enahanda vilkor, som för afskrifning af kronoutskylder vore gällande, och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län förordat afskrifning, sedan de betalningsskyldiges oförmåga att erlægga arrendeskilnaderna blifvit ådagalagd.

I sitt ofvanberörda utlåtande hade statskontoret och domänstyrelsen anfört, att de af Riksdagen till afskrifning ifrågasatta s. k. skilnadsarrenden, enligt hvad de af länsstyrelserna meddelade utredningar utvisade, vore till allra största delen värdelösa; att de afbetalningar å ett mindre antal dylika kronofordringar, hvilka kunde vara att förvänta, hufvudsakligen genom konkursutdelningar, kunde antagas hafva till väsentligaste delen influtit vid den tidpunkt, då genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut en eftergift å dessa arrenden kunde vardas medgifven; och att en dylik eftergift, hvilken således ej kunde för staten medföra någon afsevärd pekuniär uppoffring, skulle hufvudsakligen grunda sig på ett bemödande att i någon mån för kronoarrendatorerne minska följderne af den för landtbruket genom betydande prisfall å jordbrukets produkter och bland dem i synnerhet å spannmål samt genom flera omständigheter under senare åren inträffade tryckta ställning, till afhjelpande hvaraf, såsom förut blifvit omförmäldt, flerahanda åtgärder redan vidtagits, hvarför embetsverken ansett sig kunna hemställa, att Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att medgifva, att oguldna s. k. skilnadsarrenden, hvilka tillkommit på grund af arrenden, hvarom kontrakt

afslutats före 1884 års ingång, måtte, derest icke kontraktet blifvit förverkadt genom vanhäfd eller arrendet vore att hänföra till de i kungörelsen den 13 juli 1887 bestämda undantag, arrendatorerne för arrendetiden intill den 14 mars 1889 eftergifvas och i kronans räkenskaper afskrifvas.

Den verkställda utredningen hade, enligt hvad statsrådet och chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t anförde, ådagalagt, att den af Riksdagen ifrågasatta åtgärden väl skulle innebära efterskänkande från statens sida af ett högst betydande fordringsbelopp, men tillika att, då detta belopp måste anses såsom till allra väsentligaste delen för staten redan förloradt, staten genom vidtagandet af omförmälda åtgärd endast skulle drabbas af en jemförelsevis ringa effektiv förlust. Vid sådant förhållande och då skilnadsarrendenas efterskänkande skulle för den talrika klass af f. d. kronoarrendatorer, som här vore i fråga, medföra befrielse från en skuldbörda, som måste utöfva ett förlamande inflytande på allt deras framtida görande och låtande, vore departementschefen med Riksdagen och de hörda embetsverken ense om lämpligheten af den ifrågaställda eftergiften. Väl skulle, på sätt vissa bland Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, kunna ifrågasättas, att afskrifning borde medgifvas endast under enahanda villkor, som för afskrifning af kronoutskylder äro gällande, äfvensom att från afskrifningen borde undantagas de fordringar, hvarå afbetalning kunde vara att förvänta. Men då en afskrifning, hvarigenom, på sätt i fråga om afskrifning af kronoutskylder är stadgadt, fordringarne, under fortfarande betalningsskyldighet för gäldenärerne, endast skulle upphöra att balanseras i kronans räkenskaper, icke skulle medföra någon lindring för de betalningsskyldige, och då vidare, derest åtgärden skulle innebära något annat och mera än ett enbart uteslutande ur kronoräkenskaperna af nu såsom värdelösa ansedda fordringar, något i förhållandena grundadt skäl att skilja mellan sådana fordringar, för hvilkas indrifning någon utsigt kunde förefinnas, och dem, hvilkas värdelöshet vore uppenbar, icke syntes kunna uppgifvas, ansåge han sig lika med statskontoret och domänstyrelsen böra förorda en fullständig eftergift af de ifrågavarande skilnadsarrendena.

I anledning af hvad sålunda blifvit utredt och anfördt har Kongl. Maj:t i sin ofvan omförmälda, till statsutskottets förberedande handläggning remitterade proposition föreslagit Riksdagen att medgifva, att oguldna s. k. skilnadsarrenden, hvilka tillkommit på grund af arrenden, hvarom kontrakt afslutats före 1884 års ingång, måtte, derest icke kontraktet blifvit förverkadt genom vanhäfd eller arrendet vore att hänföra

till de i kungörelsen den 13 juli 1887 bestämda undantag, arrendatorerne för arrendetiden intill den 14 mars 1889 eftergifvas och i kronans räkenskaper afskrifvas.

Med afseende å den utredning, som sålunda i detta ärende förebragts, och i öfverensstämmelse med den vid senaste riksdag i detta ämne uttalade åsigt får utskottet hemställa,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 14 februari 1890.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.
